

каміння, книга витоптаних футбольних полів, книга печальних весільних пісень» [с. 152].

Аналізований матеріал засвідчує, що для Сергія Жадана сакрального значення набувають слова в молитві. Митець не вживає прямої номінації Бог, але іронізує з покоління, яке виросло в час пропаганди атеїзму, безвір'я, але зберегло від своїх предків у пам'яті релігійні вірування, підсвідомо не змогло заперечити існування Бога: *«Можливо, це найзворушливіше, що траплялося бачити: атеїсти, що гріються, сидячи одне коло одного, згадують слова молитви, аби пом'янути ще одного атеїста, який щойно відійшов. Бо не знають вони жодних молитов. І не знали ніколи»* [Жадан: 153]. Образний ряд, побудований на антитезі й оксимороні, Сергій Жадан доповнює компонентом *царство небесне*: *«Царство небесне, – думаю я. – Хороший початок вірша»* [Жадан: 153]. Слова, які символізують фінал життя, письменник виводить на перший план, планує таким початок вірша й цим об'єктивує заспокоєння, сподівання, надії на краще. У самій збірці «Список кораблів» автор таки виконує обіцяне: вірш про смерть батька починає: *«Царство небесне, – говорять вони про життя»* [Жадан: 10].

Отже, шляхом аналізу прози «Телефонна книга мертвих» висновкуємо про самотні феномен творення художнього слова Сергієм Жаданом: митець поділився сокровенним – таїною народження думки, індивідуально-авторської мови. Саме за естетизацію лексичних значень певних номінацій, оказіональну сполучуваність слів, несподівані художні асоціації, метафоричне осмислення образів С. Жадан і визнаний одним із найкращих письменників сучасності.

Література

1. Жадан С. Список кораблів. Чернівці: Меридіан Чернівці, 2020. 160 с.
2. Фразеологічний словник української мови / уклад. В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наук. думка, 2008. 1104 с.

КУЗЬМИЧ Оксана

канд. філол. наук, доцент, м. Рівне

ЕКВІВАЛЕНТИ РЕЧЕНЬ ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЕВОЇ ЕКОНОМІЇ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Питання про еквіваленти речень є дискусійним у сучасному мовознавстві. Цим терміном об'єднують різні за формальним вираженням, семантикою і функцією синтаксичні одиниці, які більшою чи меншою мірою співвідносяться з традиційним уявленням про речення. Частина із них беззастережно не відносять до категорії речення, оскільки вони не мають декількох його суттєвих ознак, а саме: 1) не членуються на головні чи другорядні члени речення, виділювані на основі синтаксичних зв'язків; 2) не членуються на синтаксеми, виділювані на основі семантико-синтаксичних відношень; 3) мають своєрідне морфологічне вираження (частка (*Так. Угу. Ні.*), вигук (*Ого! Ох!*), повнозначне слово у модальному значенні (*Жах! Гаразд! Нітрохи!*), нерозкладна єдність службових

елементів (*Чому б і ні? Зовсім ні!*)); 4) часто не виражають закінченої думки, тобто не реалізують пізнавальної функції; 5) в окремих випадках характеризуються підтекстом, зміст якого може тлумачитися по-різному.

Водночас ці структури наділені низкою ознак, які роблять їх самодостатніми одиницями, здатними сприйматися як традиційне речення. Такими ознаками є: 1) структурна відокремленість у мовному й мовленнєвому потоці, оформлена відповідною пунктуацією та інтонацією кінця речення; 2) чітко виражена цільова й емоційна настанова; 3) часто безпосередня пов'язаність із ситуаціями позамовного світу (судженнями); 4) здатність реалізувати комунікативну функцію. Саме друга група ознак дозволяє зарахувати їх до речення як головного засобу вираження думки, вольових почуттів та емоцій.

Осібно стоять структури, що становлять початкові частини простих чи складних речень (незакінчені, перервані, обірвані речення) і не мають внутрішньої структурної організації речення (формальним свідченням незакінченості в них є відповідне пунктуаційне оформлення), а також слова-речення у функції структур мовного етикету як усталені загальноприйняті формули привітання, прощання, прохання, вибачення тощо [Шульжук : 146].

Найбільш дослідженими в сучасному українському мовознавстві є *слова-речення*. Уживаний термін, уважаємо, не зовсім точний, оскільки типологія простого речення включає однослівні односкладні речення (передусім вокативні), які деякі автори тлумачать то як односкладні, то як еквіваленти речень. Невизначеність статусу слів-речень дає підстави авторам «Проблемних питань синтаксису» називати їх *комунікатами* [Слинько : 291].

Спостерігаємо різні думки щодо класифікації слів-речень. Найбільш переконливим, на наш погляд, є поділ, запропонований авторами «Граматики української мови. Морфологія». К. Городенська пропонує поділити слова-речення на три основні типи залежно від їхнього лексико-граматичного вираження, а саме: 1) вигуки-речення; 2) звуконаслідувальні слова-речення; 3) частки-речення. До окремого різновиду часток-речень зараховує модальні слова-речення згоди і незгоди, оскільки вони значеннєво прилягають до стверджувальних і заперечних часток-речень [Городенська : 733].

Отже, поняття «еквіваленти речень» об'єднує в собі різнотипні структури, відмінні за обсягом, морфологічним вираженням, цільовою настановою і повнотою вираження змісту. Граматична і змістова нечленованість є підставою для розгляду їх поза межами двоскладності й односкладності. Водночас вони є помітною ознакою сучасного мовлення як засіб економного його вираження.

Література

1. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія [автори: І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко та ін.; за ред. К. Г. Городенської]. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
2. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
3. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. 2-ге вид., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 408 с.